

นโยบายและท่าทีของไทยเกี่ยวกับปัญหาผู้ลี้ภัยอินโดจีนในประเทศ

ตามที่ไคเกล้าในบทที่ ๓ แล้วว่า เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์มีท่าทีว่าจะได้รับชัยชนะในประเทศอินโดจีนทั้งสาม สหรัฐ ฯ ซึ่งเป็นประเทศที่ใกล้เคียงตัวเข้ามาเกี่ยวข้องกับสงครามในภูมิภาคนี้เป็นอย่างมากที่สุด ได้พยายามอพยพชาวอเมริกัน ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลชุกกอนของเขมร เวียดนาม และลาว รวมทั้งประชาชนทั่วไปที่ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวพันด้วย ออกมาจากประเทศทั้งสาม ประเทศไทยต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับในการอพยพขนย้ายบรรดาคนเหล่านั้นด้วยก็เนื่องจากว่าสหรัฐ ฯ ได้ขออนุญาตรัฐบาลไทยในการนำคนเหล่านั้นซึ่งได้รับการลำเลียงโดยทางเครื่องบินและเครื่อง เฮลิคอปเตอร์ของรัฐบาลสหรัฐ ฯ เข้ามาในประเทศไทยคือที่สนามบินอุตะเกาก่อนที่จะดำเนินการจัดส่งคนเหล่านั้นไปยังสหรัฐ ฯ หรือที่อื่น ๆ ต่อไป

ก่อนหน้าวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๑๔ ซึ่งเป็นวันที่ฝ่ายเขมรแดงสามารถเข้ายึดครองกรุงพนมเปญได้สำเร็จนั้น ฝ่ายไทยได้มีการเตรียมรับสถานการณ์ด้วยการประกาศปิดพรมแดนด้านเขมร เป็นการชั่วคราวเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๑๔ และในวันเดียวกันนั้น คณะรัฐมนตรีก็ได้อนุมัติมาตรการที่เรียกว่า "มาตรการปฏิบัติร่วมไทย - สหรัฐ ฯ เกี่ยวกับผู้อพยพหนีภัยจากสาธารณรัฐเขมร" ซึ่งเป็นมาตรการเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยที่สหรัฐ ฯ นำออกมาจากเขมร ต่อมาในวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๑๔ คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยจากเขมรและเวียดนาม คณะกรรมการนี้ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน เรียกว่า คณะกรรมการแก้ไขปัญหามืออพยพจากเขมรและเวียดนาม

๑ รัฐบาลเวียดนามได้ยอมจำนนแก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ในวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๑๔.

เป็นที่น่าสังเกตว่า คณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๑๔ ตลอดจนมาตรการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยของฝ่ายไทยที่คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้ดำเนินการได้ในขณะนั้น ไม่อาจจะประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาผู้ลี้ภัยที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ได้ ประกอบกับรัฐบาลคงจะมองเห็นแนวโน้มแล้วว่า สถานการณ์เกี่ยวกับผู้ลี้ภัยจากอินโดจีนที่เข้ามาในประเทศไทยนั้นจะทรุดหนักกว่าที่แล้งมา เพราะไม่เพียงแต่จะมีผู้ลี้ภัยจากเขมรและเวียดนามเท่านั้น ยังปรากฏว่ามีผู้ลี้ภัยจากลาว หลังไหลเข้ามาในประเทศไทยอีกเป็นจำนวนมากในช่วงที่ขบวนการปะเทดลาวขยายอำนาจครอบครองกลไกของรัฐและยึดปากเซได้สำเร็จ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๑๔ รัฐบาลจึงได้ยกเลิกคณะกรรมการแก้ไขปัญหาผู้อพยพจากเขมรและเวียดนาม และให้จัดตั้งศูนย์ดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพขึ้นแทนโดยอยู่ในสังกัดของกระทรวงมหาดไทย ศูนย์นี้จะเป็นศูนย์รวมของการปฏิบัติงานต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ลี้ภัย ไม่ว่าจะเป็นการส่งการ การควบคุมดูแล และการให้ความช่วยเหลือให้ผู้ลี้ภัยโคกกลับประเทศของตน ตลอดจนหาถิ่นที่อยู่ใหม่ ให้ความตามความประสงค์ เพื่อให้ผู้ลี้ภัยเหล่านี้ออกไปนอกราชอาณาจักรทั้งหมดโดยเร็วที่สุด พร้อมกันนี้รัฐบาลก็ได้มีมติเห็นชอบด้วยกับมาตรการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยจากลาว กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ดังมีสาระสำคัญสรุปได้ว่า

๑. รัฐบาลไม่พึงประสงค์ให้ผู้ลี้ภัยอพยพเข้ามาในประเทศไทย แต่หากมีผู้ลี้ภัยเข้ามาแล้วก็ให้ผลักดันออกไปโดยเร็วที่สุด ถ้าไม่สามารถผลักดันออกไปได้ก็ให้ควบคุมไว้ในศูนย์รับผู้อพยพ

๒. สำหรับผู้ลี้ภัยที่เข้ามาในประเทศไทยนั้น จะต้องไปรายงานตัวและอยู่ในความควบคุมของศูนย์ ๆ ภายในกำหนด ๒๐ วัน (นับตั้งแต่วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๔ เป็นต้นไป) บุคคลที่ไปรายงานตัวแล้วเขาอยู่ในศูนย์ ๆ จะได้รับการปฏิบัติในฐานะผู้อพยพ ส่วนบุคคลที่ไม่ยอมเข้าไปอยู่ในศูนย์ ๆ (หรือผู้ที่เข้ามาในราชอาณาจักรภายหลังวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๑๔) ถือว่าเป็นบุคคลที่หลบหนีเขาเมือง จะต้องถูกดำเนินคดีและลงโทษตามกฎหมาย

ศูนย์ดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, การแก้ปัญหาผู้อพยพจากลาว กัมพูชา และเวียดนามได้ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย, ๒๕๒๐) หน้า ๕.

๓. ให้ทำการปลดอาวุธ ในกรณีที่มีผู้ลี้ภัยนำอาวุธยุทโธปกรณ์ติดตัวมา ถ้าเป็นอาวุธที่ใช้ในราชการสงคราม ให้นำไปมอบให้หน่วยทหารในพื้นที่นั้น ถ้าเป็นอาวุธส่วนตัว ให้นำส่งกองกำกับการตำรวจนคร เก็บรักษาไว้

๔. ให้กระทรวงมหาดไทย เป็นผู้ดำเนินการทั้งปวง เกี่ยวกับผู้ลี้ภัย และให้กำหนดพื้นที่ควบคุมโดยจัดตั้งศูนย์รับผู้อพยพขึ้นตามจังหวัดชายแดนใหญ่ผู้ลี้ภัยโดยอยู่อาศัยชั่วคราวเพื่อมนุษยธรรมและหลักปฏิบัติระหว่างประเทศ แต่ขณะเดียวกันก็ให้ควบคุมผู้ลี้ภัยที่อยู่ในศูนย์ ๆ อย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันมิให้ผู้ลี้ภัยสามารถก่อความเสียหายแก่ประเทศไทยได้

๕. ให้กระทรวงการต่างประเทศติดต่อกับประเทศต่าง ๆ หรือองค์การระหว่างประเทศ และติดต่อกับรัฐบาลลาว กัมพูชา และเวียดนาม เพื่อให้ประเทศนั้น ๆ รับผู้ลี้ภัยไปอยู่ในประเทศของตน^๑

ทั้งนี้กล่าวโดยสรุปได้ว่า นโยบายของรัฐบาลไทยข้างต้นนี้มุ่งไปในเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับคือ การสกัดกั้น การผลักดัน การควบคุม และการส่งออกไปนอกประเทศ

ประเด็นที่น่าพิจารณาในขั้นนี้ก็คือ นโยบายดังกล่าวของรัฐบาลไทยมีความยืดหยุ่น (flexible) เพียงใด โดยเฉพาะนโยบายเกี่ยวกับการผลักดันผู้ลี้ภัยอินโดจีนออกไปจากประเทศ ในหลักการนั้น รัฐบาลมีนโยบายที่ให้ผลักดันผู้ลี้ภัยออกไปจากประเทศโดยเร็วที่สุด แต่ในทางปฏิบัติปรากฏว่า นโยบายดังกล่าวไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดนัก ซึ่งเรื่องนี้เจ้าหน้าที่ของทางการไทยได้ยอมรับอย่างเปิดเผยว่า มีหลายกรณีที่เจ้าหน้าที่ของทางการไทยไม่อาจจะผลักดันผู้ลี้ภัยออกไปจากประเทศได้เนื่องจากเหตุผลด้านมนุษยธรรม^๒

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

^๒ พ.ท. กมล ประจวบเหมาะ ผู้อำนวยการกองการข่าวและการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย ในการประชุมทางวิชาการ เรื่อง "ไทยกับปัญหาผู้ลี้ภัยอินโดจีน" ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒.

กรณีที่สามารถชี้ให้เห็นสภาพความเป็นจริงในเรื่องนี้ได้ก็คือ การที่ทางการยินยอมให้
 ผู้ลี้ภัยที่มาทางเรือ เข้าพักพิงอยู่ในประเทศได้เป็นการชั่วคราว หากเรือที่ผู้ลี้ภัยนั้น
 โดยสารมา เกิดชำรุดเสียหายใช้เดินทางต่อไปไม่ได้ นอกจากนั้นยังรวมถึงผู้ลี้ภัย
 ที่ได้รับการนำเข้ามาในประเทศโดยเรือสินค้าของต่างประเทศ ซึ่งในกรณีหลังนี้
 ทางการยินยอมให้ผู้ลี้ภัยอยู่ในประเทศได้ชั่วคราวหากประเทศที่เรือสินค้านั้นจอดเทียบ
 ไว้จะให้คำรับรองว่า จะนำผู้ลี้ภัยทั้งหมดที่เรือสินค้านำเข้ามาออกไปจากประเทศ
 ภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งผลที่ได้รับจากการระดมพลครั้งนี้ก็ปรากฏดังที่เห็นกันอยู่คือ
 จำนวนผู้ลี้ภัยอินโดจีนในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นภาระอันหนักหน่วง
 ของรัฐบาลอยู่ในขณะนี้

อนึ่ง มีข้อสังเกตเพิ่มเติมในที่นี้ว่า ทางราชการได้ให้การปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัย
 อินโดจีนแตกต่างกันระหว่างผู้ลี้ภัยชาวลาวและผู้ลี้ภัยชาวเขมรกับผู้ลี้ภัยชาวเวียดนาม
 ดังจะเห็นได้ว่า ตามระเบียบปฏิบัติของทางการนั้น ผู้ลี้ภัยชาวลาวและผู้ลี้ภัยชาวเขมร
 จะได้รับอนุญาตให้ออกนอกศูนย์ ฯ ได้เป็นครั้งคราวโดยผู้ว่าราชการจังหวัดหรือกระทรวง
 มหาดไทยจะเป็นผู้อนุมัติเป็นกรณี ๆ ไป^๑ แต่สำหรับผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามนั้น การออกนอก
 ศูนย์ ฯ จะกระทำไม่ได้เลย ทั้งนี้โดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ทั้งสิ้น^๒ กรณีนี้ชี้ให้เห็นนโยบาย
 การเลือกปฏิบัติของทางการไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งแสดงว่าทางการไทยไม่มีความวางใจ
 ผู้ลี้ภัยที่เป็นชาวเวียดนาม ทั้งนี้เชื่อได้ว่าความรู้สึกเช่นนี้เป็นผลมาจากพื้นฐานทางประวัติศาสตร์
 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนาม ตลอดจนเจตนาที่ของเวียดนามทั้งในอดีตและปัจจุบัน
 ซึ่งแสดงออกในลักษณะของการคุกคามประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ รวมทั้งประเทศไทย
 ควบคู่กันมาโดยตลอด

^๑ หนังสือกระทรวงมหาดไทย คำนวณมาก ที่ มท.๐๒๐๖/๖๔๙๐ ลงวันที่ ๓

พฤษภาคม ๒๕๑๔.

^๒ ศูนย์ดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, การแก้ปัญหาผู้อพยพ
จากลาว กัมพูชา และเวียดนามใต้, หน้า ๔๓.